

Základné pojmy a problémy daňového práva

MUDr. Bc. Rudolf Straka

FOX Consulting, s. r. o.

Spolupráca poskytovateľov zdravotnej starostlivosti, nemocníc, ambulancií, lekární či jednotlivých zdravotníckych pracovníkov s farmaceutickým sektorom prešla v poslednom období výraznou reguláciou. Najmä ekonomické aspekty vzťahu zdravotníckych pracovníkov a farmaceutického sektora sú reštriktívne upravené mnohými legislatívnymi normami, ako je zákon o liekoch, zákon o reklame či zákon o dani z príjmov, aj mimozákonnými predpismi ako Etický kódex AIFP/EFPIA. Väčšina týchto opatrení v zásade zužuje, prípadne presne vymedzuje legitímne možnosti spolupráce farmaceutického sektora a zdravotníckej obce. Keďže táto spolupráca predstavuje v mnohých smeroch výrazný prínos, cieľom úprav nie je jej zákaz, ale skôr presné vymedzenie mantinelov a stanovenie transparentných a kontrolovateľných pravidiel. Najmä zákon o dani z príjmov zaviedol pre zdravotníkov nielen mnohé obmedzenia, ale i administratívno-daňové povinnosti, vyžadujúce aktívne kroky, týkajúce sa širokej zdravotníckej obce, nielen malého počtu subjektov. Začali sa používať i nové právne pojmy a termíny v súvislosti s prechodom hodnôt („transfer of value“) od subjektov farmaceutického priemyslu smerom k poskytovateľom zdravotnej starostlivosti. Nezaviedla sa nová daňová povinnosť, avšak peňažné príjmy konkrétnej skupiny daňových subjektov (poskytovateľov zdravotnej starostlivosti), ktoré plynú od subjektov farmaceutického priemyslu, sa zdaňujú novým spôsobom, zrážkovou daňou. Navyše je explicitne uzákonená povinnosť zdaňovať i príjmy nepeňažnej povahy, tiež zrážkovou daňou, avšak v pozmenenom režime. A tak od januára roku 2015 môže byť výsledkom aktívnej účasti lekára na vzdelávacom podujatí nielen množstvo nových odborných poznatkov, ale i starosť, ako zistiť variabilný symbol na platbu zrážkovej dane, číslo osobného účtu daňovníka, predčíslenie účtu či správny formulár.

Kľúčové slová: zrážková daň, držiteľ, poskytovateľ, peňažné plnenie, nepeňažné plnenie

Basic concepts and problems of withholding tax for health-care providers

Collaboration of health care providers, hospitals, clinics, pharmacies or individual healthcare workers with pharma industry underwent a strong regulation. Especially the economic aspects of the relationship of health professionals and the pharmaceutical industry are restrictive regulated by many legislative standards (such as the Law on medicines, Advertising Act or the Income Tax Act) and other regulations, such as. Code of Ethics AIFP /EFPIA. Most of these measures essentially narrows, or specifies the legitimate possibility of cooperation of the pharmaceutical industry and the healthcare community. Since this cooperation represents a significant positive contribution in many ways, the objective was not the prohibition of abovementioned, but rather a precise definition of boundaries of such cooperation (to establish transparent and verifiable rules). In particular the Income Tax Act introduced not only many restrictions for healthcare providers, but also administrative and fiscal obligations that require active steps from them, applicable on the general healthcare community, not only on a small number of subjects. New legal concepts and terms were introduced in connection with the transfer of values (from the pharmaceutical industry towards healthcare providers). No new tax duties were introduced, but rather new way of pecuniary income taxation was imposed on a particular group of taxpayers (health care providers), if such income comes from the pharmaceutical industry: withholding tax. Moreover, withholding tax is imposed explicitly also on income in-kind, although in an altered mode. And thus - since January 2015 the result of the physician's participation in educational activities could not only be the new expertise, but also concern how to identify variable symbol for the payment of withholding tax, the taxpayer's personal account number, account prefix and the correct form.

Key words: withholding tax, holder, service provider, pecuniary income, benefits in kind

Onkológia (Bratisl.), 2016; roč. 11(1): 54–56

Dňa 1. 1. 2015 vstúpila do platnosti novela Zákona 595/2003 Z. z. (Zákon o dani z príjmov), ktorá explicitne zaviedla do daňovej praxe osobitné pravidlá, ktorými sa riadi zdaňovanie niektorých príjmov zdravotníckych zariadení a zdravotníckych pracovníkov. Následne 1. 1. 2016 ďalšia novela tohto zákona v niektorých ustanoveniach doplnila a spresnila ustanovenia, upravujúce osobitný režim zdaňovania uvedených príjmov.

Podstatou nie je zavedenie „novej“ dane, ale nového „spôsobu“, akým sa príjmy, špecifikované v zákone, zdaňujú. Čo to v praxi znamená?

Peňažné plnenie a nepeňažné plnenie, ktoré boli poskytnuté poskytovateľovi zdravotnej starostlivosti od držiteľa, sa zdaňujú zrážkovou daňou. Zákon ďalej podrobnejšie

špecifikuje jednotlivé pojmy, ktoré sú následne rozoberané v niektorých metodických pokynoch (1) a usmerneniach (2) finančného riaditeľstva. Podstatné sú tieto pojmy: „držiteľ“, „poskytovateľ“, „peňažné a nepeňažné plnenie“ a „zrážková daň“.

Držiteľom je držiteľ registrácie lieku, držiteľ povolenia na veľkodistribúciu liekov, držiteľ povolenia na výrobu liekov, farmaceutická spoločnosť, výrobca a distribútor zdravotníckej pomôcky, výrobca a distribútor dietetickej potraviny alebo tretia osoba, ktorá sprostredkuje poskytnutie plnenia od týchto osôb. Poskytovateľom je poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, jeho zamestnanec alebo zdravotnícky pracovník. Zrážková daň je daň, ktorú platí platiteľ dane v termíne určenom zákonom,

ktorej sadzba je v súčasnosti 19 % a jej úhradou je daň vyrovnaná.

Uvedené (t. j. príjem je zdaňovaný zrážkovou daňou) platí vždy, ak sú splnené tri podmienky:

- Platiteľ príjmu musí patriť medzi držiteľov (v terminológii Zákona o dani z príjmov)
- Prijemca príjmu musí patriť medzi poskytovateľov (v terminológii Zákona o dani z príjmov)
- Smerom od platiteľa (držiteľa) k príjemcovi (poskytovateľovi) musí dôjsť k presunu hodnôt, či už priamo peňažných (peňažné plnenie), alebo síce nepeňažných, ale v peniazoch vyčísliteľných (nepeňažné plnenie). Takže nie je podstatné ZA ČO je príjem, dôležité je KTO je osoba platiteľa a príjemcu.

Držiteľ

S identifikáciou **držiteľa** nebýva problém, držiteľ registrácie, povolenia či výrobca je vždy presne určený subjekt. Ak je napríklad firma držiteľom registrácie čo i len jedného jediného lieku a zdravotníckemu pracovníkovi poskytne plnenie nijako nesúvisiace so skutočnosťou, že je zdravotník, i tak sa na takéto plnenie uplatní zrážková daň (napríklad držiteľ registrácie zaplatí za prenájom priestorov majiteľovi ambulancie – spoločnosti poskytujúcej zdravotnú starostlivosť). Farmaceutická spoločnosť je pojem definovaný v Zákone o liekoch ako fyzická osoba – podnikateľ alebo právnická osoba, ktorá zabezpečuje registráciu, kategorizáciu, marketing alebo sprostredkovanie nákupu alebo predaja humánných liekov pre držiteľa povolenia na výrobu liekov, držiteľa povolenia na veľkodistribúciu liekov alebo držiteľa registrácie humánneho lieku. Pre príjemcu príjmu od takéhoto platiteľa nie je vždy jednoduché rozhodnúť, či patrí alebo nepatrí medzi farmaceutickú spoločnosť (a teda príjem spadá pod režim zrážkovej dane). Ešte väčší problém však môže nastať s tzv. „tretou osobou“. Ak sa totiž niektorý držiteľ rozhodne poskytovateľovi vyplatiť príjem prostredníctvom tretej osoby, platí, že i takto vyplácaný príjem má byť zdanený zrážkovou daňou (snaha zabrániť obchádzaniu zákona). Je však očividné, že môže nastať situácia, keď držiteľ poskytne plnenie tretej osobe, a následne táto poskytne plnenie poskytovateľovi, a napriek tomu toto plnenie nebude podliehať zrážkovej dani. Napríklad farmaceutická firma uhradí faktúru mobilnému operátorovi a ten poskytne výraznú zľavu na telefón zdravotníckemu pracovníkovi. Tieto dve aktivity spolu nesúvisia, a nemožno teda automaticky každú takúto tretiu osobu považovať za držiteľa z pohľadu Zákona o dani z príjmov. Kto teda môže byť tretou osobou? Vychádzajúc z Metodického pokynu finančného riaditeľstva (k zdaňovaniu príjmov od držiteľa poskytovateľovi, pozn. aut.) – **treťou osobou bude** napríklad:

- Osoba, s ktorou sa držiteľ zmluvne dohodol, že peňažné či nepeňažné plnenie, ktoré poskytne držiteľ tretej osobe, táto poskytne ďalej poskytovateľovi (plnenie len „pretečie“ od držiteľa k poskytovateľovi cez tretiu osobu, a to na základe zmluvy) – napríklad farmaceutická firma organizuje a financuje semináre pre zdravotníkov prostredníctvom zmluvne zaviazanej tretej osoby
- Osoba, ktorá má s držiteľom obchodné vzťahy a rovnaké záujmy (napríklad obchodník zainteresovaný na predaji zdravotníckej pomôcky, dcérska spoločnosť farmaceutickej firmy alebo obdobná spoločnosť)

- Spoločnosť poskytujúca držiteľovi služby (fiktívne alebo neprimerane vysoko ohodnocované), ktoré v skutočnosti sú poskytované len s cieľom sprostredkovania plnení (peňažných, nepeňažných) od držiteľa poskytovateľovi. Ide napríklad o spoločnosti, kde je spoločníkom zdravotnícky pracovník a tento fakt je jediným dôvodom vytvorenia obchodného vzťahu medzi držiteľom a touto tretou osobou.

Príjem zdravotníckeho pracovníka od uvedených tretích osôb sa považuje za príjem od držiteľa a podlieha zrážkovej dani.

Poskytovateľ

Poskytovateľ je definovaný v zákone 578/2004 Z. z. (Zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti). Sú to v zásade nemocnice, ambulancie (štátne, neštátne), lekárne, diagnostické pracoviská a pod., všetci ich zamestnanci a každý zdravotnícky pracovník zo zákona. Nie je podstatné, či ide o fyzickú osobu, alebo právnickú, podstatné je, či spĺňa kritériá, ako sú definované v zákone. Napríklad nie každá zdravotná sestra je zdravotnícky pracovník (ak získala špecializáciu na úseku práce sociálnej služby a pracuje v sociálnom zariadení). Ale naopak, učiteľ lekárskej fakulty, ktorý má aj malý úväzok v nemocnici, je pre účely Zákona o dani z príjmov vždy považovaný za poskytovateľa (a lekárska fakulta môže za istých okolností vystupovať v postavení tretej osoby). Dokonca i zamestnanec farmaceutickej firmy, ktorý na čiastočný úväzok pracuje v zdravotníckom zariadení ako zdravotnícky pracovník, je považovaný za poskytovateľa (čo môže prinášať kuriózne situácie).

Presne určiť subjekty platiace a prijímajúce plnenia, je dôležité, pretože daňovo-odvodové a administratívne povinnosti ohľadom toho istého plnenia (napríklad daru) sú zásadne odlišné v závislosti od osoby platiteľa a príjemcu plnenia.

Plnenie

Plnenie medzi uvedenými subjektmi môže mať charakter peňažný a nepeňažný.

Peňažné plnenie predstavuje pripísanie peňazí na účet, poukázanie peňazí na účet alebo úhradu v hotovosti (pozor na zákonné limity hotovostných platieb). Vždy však ide o peniaze, nie o ich ekvivalent. Preto napríklad nákupné poukážky NIE sú peniaze, hoci predstavujú istý ekvivalent peňazí. Môžu to byť peniaze za rôzne zmluvy, faktúry, dary v hotovosti a pod.

Nepeňažné plnenie je akákoľvek v peniazoch vyjadriteľná hodnota, iná než peniaze.

Peňažné plnenie nebýva problém identifikovať. Nepeňažné plnenie však nemožno zužovať na materiálne veci. Nepeňažným plnením sú i služby, či dokonca úľavy (odpustenie nájmu, neobvyklá zľava z ceny) a pod. Teda všetko, z čoho má príjemca ekonomický benefit, ktorý možno vyčísliť v peniazoch. Príkladom sú knihy, prístroje, vybavenie ambulancie, úhrada dopravy a ubytovania na odbornom podujatí a pod.

Výnimky

Niektoré peňažné a nepeňažné plnenia od držiteľov poskytovateľom sa zo zákona nezdaňujú zrážkovou daňou.

- Plnenia za klinické štúdie – platby spadajú pod režim zdaňovania v rámci daňového priznania. Pozor – sponzorovaná účasť na investigátorskom mítingu je nepeňažným plnením zdaňovaným zrážkovou daňou, ak nebola dohodnutá pri podpise zmluvy o klinickom skúšaní
- Strava na odbornom podujatí, ale len do výšky zákonom určenej výšky stravného, a to len v prípade, že účastníkovi nevznikne nárok na túto náhradu už inde (napríklad u svojho zamestnávateľa). Napríklad farmaceutická firma zabezpečí zdravotníckemu pracovníkovi stravu na odbornom podujatí, ktoré trvá 5 – 12 hodín. Výška stravného, ktoré nie je považované za nepeňažné plnenie, je maximálne 4,20 €. Ak poskytne stravu v hodnote 8 €, rozdiel (3,80 €) je nepeňažným plnením pre zdravotníckeho pracovníka. Ak má však zdravotnícky pracovník zároveň nárok na stravné u svojho zamestnávateľa, celých 8 € je nepeňažným plnením, ktoré môže byť zdaňované zrážkou
- Výdavky držiteľa, súvisiace s účasťou poskytovateľa na odbornom podujatí typu sústavné vzdelávanie. Sústavné vzdelávanie je definované v §42 zákona 578/2004 Z. z., v Nariadení vlády 322/2006 a vo Vyhláške Ministerstva zdravotníctva 366/2005. Patrí tu úhrada účastníckeho poplatku držiteľom za poskytovateľa (nie jeho „preplatenie“ v hotovosti), odmena prednášajúcim, náklady súvisiace so zabezpečením priestorov a techniky (tieto výdavky držiteľa nemožno považovať za nepeňažný príjem poskytovateľa). Nepatrí sem doprava, ubytovanie, strava, pozri vyššie. Teda úhrada dopravy a ubytovania predstavuje nepeňažný príjem pre poskytovateľa.
- Nepeňažné plnenie vo výške 40 € za kalendárny rok, sumárne od všetkých držiteľov. Ak plnenia sumárne prevýšia 40 € za rok, zrážková daň sa uplatní na celú sumu, nielen na časť prevyšujúcu 40 €.

■ Cestovné náhrady vyplatené v súlade so Zákonom o cestovných náhradách. Zdravotnícky pracovník, pracujúci pre farmaceutickú spoločnosť napríklad na základe Dohody o vykonaní práce môže byť v rámci vykonávania práce vyslaný na služobnú cestu. Všetky náklady v súlade so zákonom (cestovné, stravné, ubytovanie a pod.) nie sú v takom prípade predmetom žiadnej dane, ani zrážkovej. Ale príjem za Dohodu predstavuje peňažné plnenie, zdaňované zrážkou. Pozor na zásadu primeranosti (ak náklady na služobnú cestu mnohonásobne prevyšujú zmluvnú odmenu za Dohodu, môže sa to považovať za obchádzanie zákona).

Zdaňovanie

V závislosti od druhu plnenia (peňažné a nepeňažné) sa síce nemení osoba daňovníka (vždy je to príjemca plnenia), ale mení sa osoba platiteľa dane. Daňovník je ten, koho príjem sa zdaňuje. Platiteľ dane je ten, kto daň musí odvieť správcovi dane, môže a nemusí to byť tá istá osoba.

Peňažné plnenie

Daňovník je príjemca plnenia (peňaží), teda poskytovateľ, platiteľ dane je držiteľ, teda ten, kto plnenie platí. Je za zrazenie a odvedenie dane zodpovedný, príjemca peňaží v tomto prípade za správne zrazenie a odvedenie dane zodpovedný nie je. Ak držiteľ (ten, čo platí príjem poskytovateľovi) daň v správnej výške (alebo vôbec) nezrazí a neodvedie, daňovým dlžníkom je on, a nie poskytovateľ (ktorý dostal príjem).

Správny postup preto je taký, že pred úhradou sumy z nej držiteľ „zrazí“ 19 % a túto sumu následne v termíne poukáže správcovi dane. Poskytovateľ nemá žiadne daňové, registračné ani oznamovacie povinnosti v súvislosti s takýmto príjmom. Takýto príjem nepodlieha odvodu do zdravotnej poisťovne, a (s výnimkou príjmu zo závislej činnosti) ani odvodom do sociálnej poisťovne.

Výnimka: ak ide o príjem zo závislej činnosti (napríklad zdravotnícky pracovník podpísal s farmaceutickou firmou Dohodu o vykonaní práce), príjemca (zdravotnícky pracovník) je povinný z tohto príjmu platiť poistné na sociálne poistenie.

Príjem „nevstupuje“ do daňového priznania, neplatí sa z neho poistné na zdravotné poistenie. V súvislosti s takýmto príjmom nemá príjemca dokonca ani žiadnu daňovo-registračnú povinnosť, a to ani v prípade príjmov z podnikania a samostatnej zárobkovej činnosti. Zrazením

a odvedením dane je teda daň tzv. „vysporiadaná“. Ak poskytovateľ fakturuje držiteľovi s DPH, zrážkovej dani podlieha, pochopiteľne, suma bez DPH.

Nepeňažné plnenie

Osoba daňovníka a platiteľa dane je tá istá – je ňou príjemca nepeňažného plnenia, poskytovateľ. Na rozdiel od peňažného plnenia má poskytovateľ niekoľko povinností:

- Musí mať číslo účtu správcu dane (osobný účet daňovníka), aby bolo možné daň zaplatiť. Ak ho nemá, musí v mesiaci, keď poskytovateľ začal poberať nepeňažné plnenie od držiteľa, oznámiť túto skutočnosť správcovi dane a požiadať ho o pridelenie čísla účtu správcu dane. Nie je predpísaný formulár.
- Musí daň vypočítať (19 % z hodnoty plnenia vrátane DPH), zraziť a odvieť správcovi dane, do konca januára 2017 za plnenia z roku 2016.
- Musí o tom podať správcovi dane Oznámenie o zrazení a odvedení dane z nepeňažného plnenia na predpísanom formulári do konca januára 2017.

Aby mohol poskytovateľ splniť svoje povinnosti, platiteľ plnenia (držiteľ) musí splniť svoje oznamovacie povinnosti: správcovi dane do 15. 1. 2017 oznámiť, komu a v akej výške nepeňažné plnenie poskytol, a zároveň príjemcovi plnenia (poskytovateľovi) do 15. 1. 2017 oznámiť vhodným a primeraným spôsobom výšku poskytnutého nepeňažného plnenia, spolu s údajmi potrebnými na vyplnenie Oznámenia. Opäť, zrazením a úhradou je daň vyrovnaná.

Následky nesplnenia daňových povinností

Peňažné plnenie – príjemca nemá žiadne povinnosti, ak ide o príjmy zdaňované zrážkou od držiteľa poskytovateľovi. Ak sa však nesprávne posúdi príjem, ktorý nemá byť zdanený zrážkovo a omylom sa zaradi do režimu zrážkovej dane, vzniká situácia s možnými sankčnými následkami pre daňovníka (napríklad ak platiteľ plnenia nebol držiteľom).

Nepeňažné plnenie – sankcie (pokuty, úroky, trestné stíhanie)

- za oneskorené podanie Oznámenia o zrazení a odvedení dane: od 30 do 3 000 eur
- za oneskorené oznámenie o začatí poberania nepeňažného plnenia: od 30 do 3 000 eur
- za oneskorené zrazenie a odvedenie dane – úrok z omeškania: (1/366) krát 15 % z dlžnej dane za každý deň (ak úrok z omeškania neprevyší 5 eur, nevyrubí sa)

- Trestný čin – neodvedenie dane (266 a viac eur)

Výhody

Výhody zrážkovej dane z peňažného plnenia pre prijímateľa plnenia v porovnaní s režimom zdaňovania cestou daňového priznania:

- Daň len 19 % (porovnať s najvyššou sadzbou 25 % pre fyzické osoby a 22 % pre PO)
- Za daň je zodpovedný platiteľ plnenia, príjemcovi plnenia odpadajú administratívne povinnosti a prípadné sankcie
- Príjemca plnenia takýto príjem v daňovom priznaní neuvádza
- Až na zriedkavú výnimku – z príjmu sa neplatia odvody (zdravotné, sociálne)
- Za istých okolností je možné ušetriť viac než 20 % (maximálna sadzba dane 25 %, odvod do zdravotnej poisťovne 14 %, plus možný odvod do sociálnej poisťovne)

Nevýhody

- Zrážkovej dani podlieha každý dar (ktorý sa bežne, až na výnimky, nezdaňuje)
- Nemožnosť uplatniť výdavky (zrážkovej dani podlieha CELÝ príjem)
- Pri nepeňažnom plnení vzniká administratívna záťaž a značná komplikovanosť

Záver

Zrážková daň z peňažného plnenia predstavuje pre poskytovateľa výhodnejší spôsob zdaňovania, bez dodatočnej záťaže. Pre zdaňovanie nepeňažného plnenia platí presný opak. Nejasnosť v niektorých pojmoch, ako je „tretia osoba“ a pod. predstavuje riziko s neželaným sankčným následkom. Daňová úprava je však len súčasťou komplexnej regulácie vzťahov medzi držiteľmi a poskytovateľmi, v rámci ktorej badať snahu regulátora o minimalizáciu alebo aspoň kontrolu takých ekonomických väzieb medzi týmito dvoma skupinami, ktoré by mohli mať negatívny vplyv na zdroje v zdravotníctve.

Literatúra

1. https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Profesionalna_zona/Dane/Metodicke_pokyny/Priame_dane/2015.04.17_MP_zdanovanie_%20poskytovatelov.pdf
2. https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Profesionalna_zona/Dane/Metodicke_usmernenia/Priame_dane/2015/2015.08.03_poskyt_drzitel.pdf

MUDr. Bc. Rudolf Straka

Pierre Fabre Medicament, Bratislava
rstraka@stonline.sk